

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

NEM AZ A ZSIDÓ, AKINEK A SZÜLEI AZOK VOLTAK, HANEM AKINEK A GYERMEKE IS AZ LESZ! (Simon Peres)

Gondolatok a 150. Hitközségi Híradóhoz

Ünnepi számot tart kezében a Kedves Olvasó. Novemberi kiadásunk a 150. Az elmúlt 12 évben minden hónapban megjelent lapunk, amely harmadik alkalommal színesen jut el Önökhöz. Jelentős jubileum ez életünkben, amelyet csak számos önkéntes segítségével tudtunk megvalósítani.

Köszönet mindenkinek, akinek fontos a Hitközségi Híradó. Bízunk abban, hogy lelkesedésük továbbra is töretlen lesz, biztosítva ezzel, hogy a lap még

nagyon sokáig megjelenhessen. A sikerhez elengedhetetlen az Olvasók visszajelzése, folyamatos érdeklődése és támogatása. Bízunk abban, hogy

van még jövője a zsidó közösségnek Komáromban és az egész régióban, ezen és ezért dolgozunk. Továbbra is számítunk minden Kedves Olvasónkra! Várjuk véleményüket, írásaikat.

Boldog születésnapot!

a Szerkesztők

A Menház felújításának kezdete

November első hetében elkezdődött a Menház felújításának 2008. évi szakasza. A zsinagóga és a ház Štúr utcai oldalának szigetelése jelentős munkálat, melyet a szakemberek az ún. injekálás módszerével végeznek. A régi omladozó vakolatot is el kellett távolítani a zsinagógából, a Wallenstein Zoltán teremből és a folyosóról. A rekonstrukció legnagyobb tétele az épület valamennyi ablakának cseréje, az eredetivel megegyező formájú és színű fából készült új ablakokra. A beérkezett számos árajánlat közül a vezetőség

választotta ki a legmegfelelőbbet. Az idei keretből szeretnénk megoldani a Wallenstein Zoltán terem padlócserejét és a felújított termék festését. A jövő évre (források függvényében) marad a homlokzat tisztítása és festése, illetve a lépcső cseréje és a folyosó padlójának felújítása.

A felújítás eseményeiről folyamatosan olvashatnak lapunkban. A rekonstrukció a Szlovák Köztársaság Kormánya Kárpótlási Tanácsa, a The Rothschild Foundation Europe és Dél-Komárom önkormányzata támogatásával valósul meg.

Chanuka

A Komáromi Zsidó Hitközség chanukai összejövetelére **2008. december 21-én, vasárnap 14:00-kor** kerül sor. Részleteket decemberi számunkban olvashatnak.

a HH szerkesztői

Támogatónk

nka

Nemzeti Kulturális Alap

Kol Nidré Komárom, 2008

הנהיג ללא ובושן מכדיגב-לאן סכבבל וערקן
ברן מיפא ררָא אהו מוחרן ונח-יב מכילהא
הערה-לע סחנן דסָק:

„És szí veteket szagassátok meg, ne ruháitokat, úgy téjete meg az Úrhoz, a ti Istenetekhez; mert könyörű lő és irgalmas ő; késedelmes a haragra és nagy kegyelmű, és bánkodik a gonosz miatt.”

Jóel próféta könyve 2. fejezet 13.

Jom Kippur – A Félelmetes Fenséges Nap! Zsidóságunk legszentebb ünnepe. Rosh Hashana alkalmával együtt könyörögtünk a Világ Alkotójához, írássunk be az Élet Könyvébe. Most, Kol Nidré estéjén azért borulunk le az Örökkévaló előtt, hogy a számunkra kedvező ítélet pecsételtessék be, legyen az Igaz Bíró áldása egy újabb, boldog, teljes éven.

Ha megkérdéznének minket, hogy vajon mi erkölcsi rendszerünkben melyik az

a mozgatórugó, amely átsegített bennünket a történelem viharain, amely I.ten áldásaként az embert igazabbá teheti, a mai napig az válaszolhatjuk:

Életünknek is alapja, kezdete és vége, az a szó, amelynek kettős jelentése van a héberben: ávodá.

Jelenti a munkát, és jelenti az i.teni szolgálatot. Aki önzetlenül, hivatástudattal dolgozik, e munkája által I.tent is szolgálja.

(Folytatás az 5. oldalon)

Gratulálunk

November 29-én ünnepli 60. születésnapját a KZSH elnöke, **Pasternák Antal**. A jubileum alkalmából ezúton gratulálunk és további jó egészséget kívánunk. Bis 120!

A kristályéjszaka évfordulója

November 9-én volt 70 éve a Kristályéjszakának, a KZSH ebből az alkalomból csatlakozott több nemzetközi zsidó szervezet és a Szochnut kezdeményezéséhez, amely szerint ezen a napon minden zsinagógát ki kell világítani izraeli idő szerint 20:00-kor (helyi idő szerint ez 19:00).

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Korona és devizaszámlák egyaránt!

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vgy

10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno vgy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasónk!

Kérjük, hogy az egyházaknak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Faliújság

rövid hírek

✦ A HH-t a KZSH-t és a Shalom klubot támogatták: Martin Rujder (Nyitra), Milesova Jelizaveta (Komárom), Schwartz Ilona (Gárdony), Győri Zsidó Hitközség, Eisler Jenőné (Budapest), Ing. J.D. (Pozsony) és anonimításukat kérő adományozók. Köszönjük!

✦ A Nemzeti Kulturális Alap (Budapest) Zenei Szakmai Kollégiuma október hónap folyamán támogatásban részesítette a szeptemberi Zsidó Kultúra Európai Napja keretében megrendezett koncertünket (Golda Meir Szalonzenekar).

✦ A KZSH megkezdte a felkészülést az EURO januári szlovákiai bevezetésére. November elején megrendeltük az új pénztári bizonylatokat és a postai csekket, melyeket januártól használunk majd.

✦ A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége a Nagyünnepekre megjelentette Mózes öt könyvét reprint kiadásban. A KZSH zsinagógájában található kiskönyvtárban elhelyeztünk egy példányt az új kiadványból.

✦ Bakonyi István Budapestről egy elhagyott zsidó temetőre hívta fel figyelmünket Nógrád községben. Levélét ezúton is köszönjük, az információt továbbítottuk az illetékeseknek.

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő** –
 séfredaktor: Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlač: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe** – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** 3884/2008. **ISSN** 1337-091x. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!** S finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky – a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával.

Csabai Ékes Lajos kiállítás megnyitó a Duna Menti Múzeumban

Jelentős nemzetközi esemény helyszíne volt a Duna Menti Múzeum november 6-án, csütörtökön. A Ghyczy palota felújított termeiben nyílt meg MAZSIHISZ-Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár, a Szlovák Nemzeti Múzeum - Zsidó Kultúra Múzeuma és a Komáromi Zsidó Hitközség együttműködése keretében Csabai Ékes Lajos (1896-1944) festményeiből és grafikaiból készült tárlat.

Megnyitóként Bertók Tibor és Kovács József komáromi zenészek kellemes zsidó dallamokat és részleteket adtak elő a Hegedűs a háztetőn című musicalből.

Pasternák Antalt a Komáromi Zsidó Hitközség elnökét, ismertette a tárlat létrejöttének körülményeit. Bemutatta Gábor Annát, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár munkatársát, a kiállítá-

Érdeklődők a kiállításon

A megnyitó pillanatai

Csütörtök József múzeumigazgató köszöntötte a megjelenteket, köztük

tás kurátorát, és dr. Gaál Idát, a Duna Menti Múzeum munkatársát, a kiállítás

Gábor Anna Csabai Ékes Lajos életéről beszélt

helyi felelősét. Gábor Anna felidézte Csabai Ékes Lajos művészeti tevékenységét, életútját, amely jelentősen összefonódott a magyar zsidó történelmmel. Elmondta, a neves alkotó műveiből 61 évvel ezelőtt volt utoljára kiállítás. A szlovák társintézmény nevében dr. Martin Korčok igazgatóhelyettes mondott köszöntőt.

A tárlat szöveges anyagát Vadász Magda fordította szlovák nyelvre

A kiállítás a „Hagyomány gyökerei” projekt keretében a Nemzetközi Visszegrádi Alap támogatásával jött létre és része a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma Kisebbségi Kulturák 2008 program támogatásával megvalósuló „Zsidó Kultúra Napjai Komáromban” eseménysorozatnak.

A képek 2009. január 31-ig tekinthetők meg.

Jövönk, ami összeköt – a régió oldala

KEHILA HAVER díj 2008:

Pozba község bemutatkozik

Valent Aranka vagyok, Érsekújvár és Léva közötti 520 lelket számláló kis település, Pozba község polgármesternője. Ezen a poszton a harmadik választási ciklust töltöm.

Az első írásos emlék településünkről 1245-ből származik.

Pozba a járási székhelytől, Érsekújvártól 32 km -re, északkeletre fekszik.

Még a régmúlt időkből megtartotta mezőgazdasági jellegét.

Annak ellenére, hogy kis település vagyunk a lakosság élelmiszerellátása biztosítva van. Működik a postaszolgálat.

Teljes szervezettségű alapiskolánk van 1 - 9 évfolyamokkal, óvoda, napközi, ahol a tanítás és nevelés magyar nyelven folyik valamint étkezde az említett intézmények részére.

A közművesítés terén a gáz és víz-hálózat is működik. Az elkövetkező időszakban szeretnénk megoldani a csatornahálózat kiépítését.

A meglévő, a község tulajdonában lévő épületek rekonstrukcióra várnak,

ugyanúgy az úthálózat is. Indítványozzuk egy pihenőpark építését. A község jövőjét a turizmus is meghatározza, a szomszédos termálfürdő Podhájska közelségének köszönhetően.

A második világháború előtt falunkban négy zsidó család lakott: Perlman, Kamer és két Schwarz nevű család, akik kereskedők voltak, ők biztosították a lakosság szükségleteit. A sajnálatos események az elhurcolások után egy rövid ideig lakóházaik megmaradtak, majd később ezen a helyen park létesült.

Megmaradt a temető. Voltak sírhelyek, melyeket gondoztak a régi jó kapcsolatok, barátságok emlékeit őrizve, voltak elhanyagolt sírhelyek is, düllöngő és kidőlt sírkövek.

A kilencvenes évek derekán falunkba látogatott egy középkorú hölgy, aki a régi családi ház helyén lévő park kerítésére borulva sírdogált. Felfigyelt erre egy közelben, lakó még ma is élő idős néni, aki felvilágosította őt.

A kedves idegen neve Miriam Nei-

ger Fleischmann asszony, aki a későbbiek során egy helybeli lakossal felvette a kapcsolatot. A következő láncszem már az volt, hogy egy autóbuzsnyi ember ellátogatott Komáromba Fleischmann asszony kiállítására. Ezt követően 2000 év májusában Fleischmann asszonyt, mint díszvendéget fogadta a község.

Azóta szorosabbra fűződött a kapcsolat, Miriam gyakran idelátogat mi is részt vettünk a művész kiállításán.

A faluban a temető és most már a 2007-ben az egykori családi ház helyén állított emlékmű az ami a zsidóság emlékét őrzi. Az emlékmű állítás gondolatát a személyes kapcsolat idézte elő, személyes kapcsolat olyan emberrel, aki zsidók közül való, aki ugyan nem élte át, nem szenvedte el a zsidó népen elkövetett sérelmeket, de őrzi szülei emlékét, ápolja az egykori szülőfölddel való kapcsolatot.

2008 szeptemberében nagy elismerésben részesült községünk, KEHILA HAVER díjjal jutalmazott bennünket a Komáromi Zsidó Hitközség.

Ez az elismerés továbbra is kötelez bennünket a továbbiakban is ápolni a hagyományt.

Megemlékezés Nagymegyeren

Hat éve minden év őszén ellátogatunk Nagymegyere, ahol Varga László tanár úr elhivatottságának köszönhetően a helyi középiskola diákjaival emlékezünk a vézskorszakra és a város zsidó közösségére. Az emléknep különlegesre sikerült, az elmúlt és az ide tanévben az intézmény két alkalommal négy autóbuzsnyi diákja járt Auschwitz-Birkenauban. A novemberi emléknep 60-an vettek részt abból a csoportból, akik kint voltak Lengyelországban.

A tanulók felidéztek élményeiket, majd a kétórás program további elemeként a zsidó történelemről, ünnepekről, szokásokról volt szó interaktív bemutató formájában. A gyermekek megismerkedhettek a 60. születésnapját ünneplő Izrael mindennapjaival is. A foglalkozásokat Paszternák Tamás koordinátor vezette. A jól sikerült emléknep a város központjában a Ho-

lokausz emlékműnél koszorúzással ért véget.

Az Auschwitzban járt diákok egy csoportja...

Herzl-nap a cfáti múzeumban

Orna és Yossi Mundschein beszámolója Izraelből

Szukkot ünnep második napján az izraeli Magyar Nyelvtérületről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma újból megünnepelte a hagyományos Herzl-napot. A reggeli órákban fekete felhők borították az eget, de mint egy parancsszóra, tíz óra után kitisztult az ég, és a nap mosolyogva fogadta a vendégeket.

A magyar anyanyelvű vendégek az ország különböző részéből érkeztek és örömmel üdvözölték Lusztig Jozsefet és Chává, illetve fiukat, Ronit. Ez a 19. Herzl-nap a cfáti múzeumban, bizonyítja, hogy a Lusztig család által alapított múzeum mennyire fontos az izraeli magyar-nyelvű zsidóság számára.

A hagyományos szukkoti találkozó első része baráti összejövetel. Ezek a pillanatok emlékeket idéznek fel. Az együtt töltött gyermekévek boldog emlékei, a fájdalommal vegyes öröm, amelyet a nehéz idők emlékei, a Holokauszt borzalmai árnyékolnak be.

Szentgyörgyi Zoltán, Magyarország

izraeli nagykövete, köszöntötte az ünneplőket. Lányi Eszter, kulturális attasé röviden héberül és hosszabban magyarul tartott beszédet. Csákányi Eszter színművésznő magyar énekekkel és versekkel nagy sikert aratott.

Budapesti vendégünk, aki úgy tervezte az izraeli látogatását, hogy részt vegyen a Herzl-napon, megjegyezte hogy a héber nyelv domináns az ünneplők között, különösen a fiatalabb generációnál. Mégis van valami vonzó, amely Cfátra vezényli a magyar nyelvterületről származókat, a máso-

dik, meg a harmadik generációt is. Azok is, akik nem a magyar kultúrán nőttek fel, a Herzl-napi összejövetelen a magyar kulturális gyökereket szívesen magukévá teszik. Ez nem paradoxon, a válasz a múzeumban található. A cfáti múzeumot Lusztig Jozsef és Chává alapították, a múzeum weblapján a következőt olvashatjuk: A cfáti múzeum céljai: Összegyűjteni a magyarok zsidó közösségei múltjáról, hagyományairól és életmódjáról tanúszkodó anyagokat. Hozzájárulni - történelmi események dokumentációjával és jelentős személyiségek bemutatásával - Izrael mai társadalmi kérdéseinek megvilágításához és tanításához. Elősegíteni generációk találkozását, a múlt megértését és méltó értékelését.

A Herzl-napi találkozó bebizonyította, hogy mennyire fontosak ezek a témák. A múzeum alapítói, Lusztigék, igazolják mindennap a projekt fontosságát az izraeli meg a külföldi magyar nyelvű zsidóság számára.

A „Magyar Zsidókért” díj átadása

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége az idén is átadta a Magyar Zsidókért díjat Budapesten, a hitközség dísztermében.

A 5769. év díjazottjai:

Prof. Gergely Judith asszony, a Debreceni Zsidó Hitközség volt előjárója „a magyar zsidóság érdekében végzett több évtizedes, áldozatos munkájáért, vallási hagyományaink ápolásáért, a zsidó nők szerepének

erősítéséért, kiváló hitközségi tevékenységéért”

Jorge Diener úr, a The American Jewish JOINT Distribution Committee volt igazgatója „a magyarországi zsidóság, különösen a holocaust túlélők, az elesettek, a betegek, a rászorultak érdekében végzett fáradhatatlan munkájáért, a magyarországi zsidó ifjúság töretlen támogatásáért”

Dr. Lomnici Zoltán úr, a Magyar

Köztársaság Legfelsőbb Bírósága volt elnöke „a kirekesztés, a rasszizmus, az antiszemitizmus elleni fellépéséért, az emberi jogok érvényesítéséért, az emberi méltóság védelmében végzett Tevékenységéért”

Lusztig József úr, a Magyar Nyelvtérületről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma alapítója, igazgatója „a magyar zsidóság történelmének kutatásáért, tárgyi emlékeinek összegyűjtéséért, megőrzéséért, és bemutatásáért”

A díjazottaknak gratulálunk!

(forrás: www.mazsihisz.org)

(Folytatás a 2. oldalról)

A munkája által, amelyből embertársainak öröme lesz, I.tennek is örömet szerez. A héber nyelv különleges gondolati rendszerének e kettősség adja meg áhítatát.

Az ávodá-nak, a munkának és egyben I.ten szolgálatának a lényegét a következőképpen fogalmazhatjuk meg: „A Mindenhatótól a jutalmat akkor kapjuk meg, ha mi is „elültetjük” a saját jövőnket, melynek gyümölcsét unokáink is élvezni fogják. Ha I.stent szolgáljuk, tiszteljük, a munkánkat tisztességgel, becsületesen végezzük.”

סוי הנה יעיבשה שדחל רועבך רך
מתינען מכל הנהי שדק-ארקמ אוה מירפכה
הוהיל השא מתברקהן מכותשפן-תך

„Ugyanennek a hetedik hónapnak tize-

dikén az engesztelés napja van: szent gyűlekezétek legyen nátek, és sanyargassátok meg magatokat, és tűzáldozattal áldozatok az Úrnak.”

Mózes III. könyve 23. fejezet 27.

A nagyünnep más fő gondolata, mely a héber nyelv egyik legszebb kifejezése: áhává, a szeretet. Az az érzelem, amiért – többek között – az ember a földre rendeltetett. Hogy érezzen, legyen szíve, lelke legyen.

יעב אבל אנמחר

„A Világ Alkotója szívet kíván.” (Szanhedrin 106/b)

Mindenekelőtt és mindenekfelett.

A zsidó élet alapja továbbra is a ránk mindig jellemző, a zsidóságot döntő módon

meghatározó fogalom, áhává, a szívünk mélyéről jövő, a szívekhez eljutó és megértő szeretet. Az emlékek, az emlékezés, s az ítélet napján e földi létből a magasságok felé szól a halandó ember imája, majd áldáskérése. Imádkozzunk azért, hogy I.ten hallgassa meg fohásunkat. Fohásunkat nyugalomért, békességért, családért, fejlődésért. I.ten halgassa meg fohásunkat, és adja e közösség minden egyes tagjának, asszonyainak és férfiainak, idősebbjeinek és fiataljainak, adjon egészséget, a földi lét talán legnagyobb értékét, hogy egy esztendő múltán ismételten a Komáromi zsinagóga imával megszentelt falai között hódolhassunk I.tennek, és köszönthessük embertársainkat, az Ő teremtményeit.

STETL – a Hitközségi Híradó kulturális oldala

Az oldal a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával jött létre!

Buda Ferenc: Töredékek Tardoskedd történelméből.

A zsidó hitközség története.

Tardoskedd Község Önkormányzata, 2007, 146 o.

A rendszerváltás utáni szűk két évtizedben több helytörténeti munka is megjelent, amelyek egy-egy település zsidóságának történetével foglalkoztak. Mivel általában helyi kiadványokról van szó, a szélesebb olvasóközönség nem minden esetben szerzett róluk tudomást. Gondolok itt például Kardos László helytörténésznek a gömői Pelsőc egykori zsidó hitközségének történetét bemutató munkájára, amely fénymásolatban jelent meg még a 90-es évek elején, vagy az egykor virágzó ipolyásági hitközség történetéről szóló, Izraelben megjelentetett kötetre. A helyi kiadványok esetében tehát különösen fontos, hogy a sajtó segítségével felhívjuk ezekre a figyelmet. Az alábbiakban a közelmúltban megjelent, egy ma már nem létező zsidó hitközség történetét feldolgozó fontos helyi kiadvánnyal ismertetjük meg a Tisztelt Olvasókat:

A tardoskeddi Buda Ferenc szülőfaluja – Tardoskedd – zsidóságának közel két és fél évszázados történetének feldolgozására vállalkozott. Kutatómunkája eredményeit egy 2007-ben megjelent kétnyelvű – szlovák-magyar – kötetben tette közzé.

Tardoskeden a 18. században jelentek meg a zsidók. Kezdetben a nagysurányi (Šurany) ortodox zsidó hitközséghez tartoztak, majd a 19. század közepén megalapították saját hitközségüket. Tevékenyen részt vettek a falu társadalmi és gazdasági életében, többen harcoltak közülük az I. világháborúban is. A Magyar Hadviselt Zsidók Aranyalbuma (szerk.: Hegedűs Márton, Budapest, 1940) „külön kiemeli és példaként említi Schönberg Móric és Grün János családjainak hősiességét, ahonnan hét férfi harcolt a különböző harctereken” – idézi a szerző, Buda Ferenc.

Az első bécsi döntést követően fokozatosan hatályba léptek a diszkrimináló határozatok, majd bekövetkezett a tragikus fordulat: 1944. május 10–11-én a tardoskeddi zsidók nagy részét a nagysurányi ideiglenes gettóba szállították a csendőrök, s innen jú-

nusban a komáromi Monostori erődbe vitték őket. Onnan az ismert útvonalon a megsemmisítő haláltáborba zakatolt velük a vonat. A koncentrációs tábor, valamint a munkatáborokat csupán tizenheten éltek túl, de Tardoskeddre csak néhány személy tért vissza, abban a reményben, hogy családjukból valaki még túlélhette a szörnyűségeket. Rövidesen azonban ők is elhagyták a települést, „Távozásukkal végleg megszűnt a több mint kétszáz éves múltra visszatekintő tardoskeddi zsidó hitközség” – írja a szerző.

Töredékek Tardoskedd történelméből

A zsidó hitközség története

BUDA FERENC

Arról, hogy ezen a településen egy zsidó közösség élt valamikor, ma már csupán az izraelita temető tanúskodik. Sajnos – mint sok más településen – itt is megrongálták a sírokat, sőt az 1950–1991 közti időszakban 10 márványsíremléket tulajdonítottak el, amelyeket lecsiszolva a tardoskeddi katolikus temetőben állították fel azok a helyiek, akiknél a kegyeletgyalázás nem számít bűnnek, s a keresztényi erkölcsöt és felebaráti szeretetet is sajtáságosan értelmezik...

A szerző közöl egy részletes térképet is a temetőről, valamint egy, 1932-ben született idős asszony elbeszélését is egy zsidó temetésről.

Megismertet bennünket továbbá Schiffer Imre és Vida Ferenc máig tartó barátságának történetével is. Schiffer

Imre diákként Budapesten élte túl a vészkorszakot, Tardoskeddre 1945 májusában tért vissza abban a reményben, hogy családtagjait viszontláthatja. Sajnos hiába várt, szerettei nem éltek túl a szörnyűségeket, így 1946 júliusában elhagyta a falut. Kalandos körülmények között, 1948 januárjában jutott el Izrael földjére. Tardoskeddre 45 év elteltével, 1991-ben látogatott haza első alkalommal, akkor látta viszont barátját, Vida Ferencet is. A tardoskeddi barát 1995-től családjával együtt gondozza a helyi zsidó temetőt, amely nagyon elhanyagolt állapotban volt, s gyakran garázdálkodtak benne vandálok és tolvajok is.

Buda Ferenc a tardoskeddi zsidó hitközség történetének bemutatását három időszakos tükrében tárgyalja: a legrégebbi időktől az Osztrák-Magyar Monarchia széteséséig, a két világháború közti időszak, valamint az üldözések időszaka. Külön fejezetet szentelt a sakter háza, a zsinagóga, az iskola és a temető, valamint a zsidó ingatlanok bemutatására, s leírja a hitközség néhány tagjának élettörténetét is.

A kötetben megtalálhatjuk a Tardoskeden élt zsidók névsorát és családfáit, amelyet egyrészt a nagysurányi rabbinárus 1850–1943 közötti anyakönyvi kivonatok, és egyéb források (pl. népszámlálási adatok, községi krónikák) felhasználásával állított össze. A mellékletekben ugyancsak sok fontos információt találunk (pl. a zsidók szakmabeli megoszlása a településen a 19. században, a községben kötött házasságok jegyzéke stb.). Megtudhatjuk, hogy a holokauszt tardoskeddi áldozatainak száma 61 volt, csupán 17 személy élte túl, 16 lakos sorsa pedig ismeretlen.

Buda Ferenc nagyon fontos munkát végzett: emléket állított egy már régóta nem létező, elűzött és elpusztított közösségnek. Szomorú tény, hogy ennek a közösségnek ingóságait a helyiek lopkodták szét, nem kímélve a temetői síremlékeket sem. Vajon hogyan számolnak/számoltak el lelkiismeretükkel? Bántotta/bántja-e őket a vészkorszakban tanúsított közömbösség, vagy a kapzsiság? Jó lenne hinni, hogy igen. Vagy ez túlságosan optimista elvárás lenne?...

L. Juhász Ilona

Macesz Maci és Sófár Süni kalandjai avagy az ifjúság oldala

Szukot a Rabbiképzőben, Simchat Tóra a Frankelben

A szépen feldíszített sátor jelezte Szukot ünnepének bejövetelét az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem udvarán. Schöner Alfréd rektor-főrabbi a Szukot jelentőségéről és eredetéről beszélt, az ünnepi liturgiát Tóth Emil, főkantor éneke tette emlékezetesebbé. Az imán megjelent a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános iskola két osztálya is.

Zsúfolásig megtelt a budai Frankel zsinagóga Simchat Tóra ünnepére. A Tórák körmenetét gyermekek hada kísérte, cukorkákat gyűjtve kosaraikba, szatyaikba. Élmény volt látni a jövő zsidó generációját ezen az ünnepen.

PA

A körösnagyharsányi zsidóság története és megmaradt emlékei

A MAZSIHISZ támogatásával 2008 októberében megjelenhetett A körösnagyharsányi zsidóság és temetőik története c. könyvem. Körösnagyharsány, egy kis falu Békés megyében a román határ mellett. A nagy történelmi múltú községet református vallású, magyar nyelvű családok lakják. Mintegy másfél évszázadon keresztül élt a településen egy kis lélekszámú, zömmel kiskereskedőkből, kocsmárosokból illetve földbérleők-ből álló vallásos zsidó közösség. Házakat építettek, temetőt hoztak létre, a község társadalmának, életének szerves részévé váltak. A trianoni béke után az eredetileg Nagyvárad vonzáskörzetéhez tartozó Körösnagyharsány határ menti település lett. A zsidó közösség lassú fogyásnak indult, majd sorsukat, mint mindenhol máshol, itt is a holokauszt pecsételte meg. A deportálás időszakában azonban a községben több vidéki zsidó család tagját rejtették el. Harmadik könyvemmel ennek a kis zsidó közösségnek és ma is meglévő temetőinek szeretnék emléket állítani, emellett tisztelni azon harsányiak példamutató embersége előtt, akik életük kockáztatásával is vállalták az üldözöttek megmentését. Bízom abban, hogy könyvemből a felnövekvő generációk megismerhetik szülőhelyük múltjának egy elfeledett részét és minél messzebb hírét vihetem a körösnagyharsányi zsidó közösség méltatlanul elfeledett történetének és értékes épített emlékeinek. A könyv tartalmazza 66 oldal terjedelemben (2 dokumentum-másolattal, 23 fényképpel, 6 térképpel és 5 táblázattal) a körösnagyharsányi zsidóság történetét a letelepedéstől a közösség megszűnéséig, külön fejezet dolgozza fel a nevesebb harsányi zsidó családok teljes történetét és megtalálható a könyvben az összes harsányi zsidó síremlék fényképe, felirata és felirataik egész fordítása. Megrendelhető: bekes@baloghistvan.hu vagy simonpessel@hotmail.com címe. (Ára: 680 Ft + postaköltség)

Balogh István, (az OR-ZsE hallgatója)

Az oldal a Jewish Child's day támogatásával jött létre!

Filmajánló

A csíkos pizsamás fiú

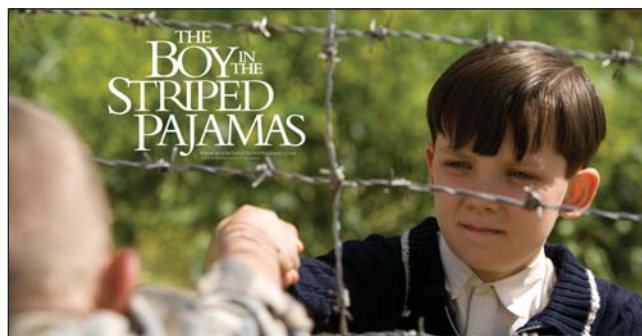
(The Boy in the Striped Pyjamas)

színes feliratos angol-amerikai film dráma, 94 perc, 2008

A II. világháború idején járunk. A nyolc éves Bruno (Asa Butterfield) egy náci tiszt védelme alatt álló fia, kinek élete jelentősen megváltozik, mikor apját és vele együtt családját is egy előléptetésnek hála áthelyezik kényelmes berlini otthonukból egy elszigetelt területre, ahol az amúgy is magányos fiúcska senkivel se tud játszani.

Az unalom és a kíváncsiság elegye arra sarkallja Bruno-t, hogy anyja határozott intelmeit semmibe véve megnézze közelebről is azt a „farmot”, amelyet tisztán látni a házukból. Ott megismerkedik Shmuellel, a korabeli fiúval, aki fura mód a drótkerítés másik oldalán lakik. Az állandóan csíkos pizsamát viselő Shmuellel való találkozások során Bruno megszabadul addigi ártatlanságától, és lassan, de biztosan a körülötte zajló felnőtt világ tudatára ébred. A két gyermek között barátság szövődik, amely természetéből fakadóan pusztító következményeket von maga után.

Kile Kaleidoszkóp

Vezetőségi ülés

A KZSH vezetősége november 7-én tartotta soros ülését, melyen üdvözölhettük MUDr. Hanzlíková Danielát, aki mostantól részt vesz a testület munkájában. Az elnökség áttekintette a Menház felújításának állását, illetve a rendelkezésre álló anyagi forrásokat melyekről Pasternák Antal elnök számolt be. Kollár Zoltán tájékoztatót adott a temetővel kapcsolatos üzemeltetési szerződésről, melyet JUDr. Novák Tamás készített el.

Az ülésen megjelent Miroslav Rechoris az SMM Slovakia kft. ügyvezető igazgatója, aki szólt a temető melletti reklámtáblákkal kapcsolatos helyzetről. A vezetőség határozott a Spitzer Béla Kiskönyvár hivatalos bejegyzéséről, a folyamatot hamarosan elindítjuk a Kulturális Minisztériumnál. Haas Judit irodavezető ismertette a könyvtár kategorizálásának állapotát, melyet önkéntesünkkel Zsok Gizellával közösen végeznek.

Zárásként Paszternák Tamás számolt be a közeljövő programjairól. Áttekinzésre került az Eötvös utca 9. lakóház udvarának áldatlan állapota, a KZSH vezetése fontosnak tartja a kert mielőbbi, a bérlők általi rendbetételét.

PT

Temetői hírek

- ✦ Novembertől a komáromi Boldi vállalkozás vette át a temető gondozását. Reményeink szerint hamarosan látható jelei lesznek a változásoknak.
- ✦ A sírkert kerítéséből korábbal leomlott és tönkrement 15 méter pótlására ebben hónapban kerül sor.
- ✦ A temető szombat kivételével mindennap látogatható napkeltétől napnyugtáig.

A KZSH titkárságának hírei

- ✦ A KZSH titkársága a Menház felújítása alatt zavartalanul üzemel (tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk), a fogadóórak hétfőn 15:00-17:00-ig és csütörtökön 10:00-12:00-ig vannak.
- ✦ A Schnitzer Ármin Mikromúzeum látogatható, a zsinagóga és a Wallenstein Zoltán terem novemberben és decemberben zárva tartanak!

Szomorú hírek...

Terveink szerint a 150. Hitközségi Híradó csak vidám dolgokról szóló volna. Sajnos elképzeléseinket az élet felülírta.

Érsekújvárbán kísérték utolsó útjára a 62 éves korában elhunyt **Hanák Pétert**, a párkányi zsidó közösség egyik utolsó tagját, újságunk Olvasóját. A Hanák család rendszeres látogatója a hitközségi rendezvényeinknek. A tragikus esemény előtt néhány nappal szintén Érsekújvárbán temették el az elhunyt lányát, Hanák Miriamot, akit a család hosszantartó súlyos betegségben nagy gondossággal ápolt 29 éven át.

Markstein Róbert úr 85 évesen távozott közülünk, az érsekújvári temetőben búcsúztak tőle barátai, ismerősei. Személyében lapunk egyik Olvasóját, támogatóját veszítettük el.

Mély fájdalommal kaptuk a hírt, hogy **Mácza Mihályné**, Irénke, a komáromi Panoráma Szállója egykori igazgatója hosszantartó súlyos betegségben 59 éves korában elhunyt. A komáromi református temetőben kísérték utolsó útjára. Vezetése alatt számtalan sikeres programot, chanukai ebédeket, oktatási konferenciákat, ünnepi vacsorákat rendezett a Komáromi Zsidó Hitközség az általa vezetett hotelben. Felejthetetlen sóletja, maceszgomócós húislevesének íze örökké emlék marad. Nem volt olyan kérésünk, amelyet ne próbált volna meg teljesíteni. Kedvessége, segítőkészsége nagyban hozzájárult programjaink sikerességéhez.

Életének 86. évében elhunyt Ing. **Navrátil Ladislav**, szimpatizánusunk, rendszeres Olvasónk, támogatónk, Navrátil Vera néni férje.

A családok gyászában osztozunk, az elhunytak emlékét örökké megőrizzük!

**A Hitközségi Híradó szerkesztőinek nevében
Paszternák András**

STETL – kultúrna príloha Spravodaja

Lajos Csabai Ékes – vernisáž v Podunajskom múzeu

Podunajské múzeum sa vo štvrtok 6. novembra stalo dejiskom dôležitej medzinárodnej udalosti. V zrekonštruovaných priestoroch Ghyczyho paláca bola otvorená expozícia maliieb a grafik Lajosa Csabaiho Ékesa (1896-1944), a to v rámci spolupráce budapeštianskeho MAZSIHISZ – Maďarského židovského múzea a archívu, bratislavského Slovenského národného múzea – Múzea židovskej kultúry a Židovskej náboženskej obce v Komárne.

Na vernisáži vystúpili komárňanskí hudobníci Tibor Bertók a József Kovács. Predniesli príjemné židovské

melódie, ako aj úryvky z muzikálu Fidelikant na streche.

József Csütörtöky, riaditeľ Podunajského múzea, v úvode privítal prítomných, medzi nimi aj predsedu ŽNO Ing. Antona Pasternáka, a zúčastnených oboznámil s okolnosťami vzniku výstavy. Predstavil Annu Gábor, pracovníčku Maďarského židovského múzea a archívu a kurátorku výstavy a Dr. Idu Gál, pracovníčku Podunajského múzea, zodpovednú za výstavu v Komárne.

Anna Gábor predstavila život a dielo umelca, ktoré boli podstatnou mierou spojené s dejinami maďarských Židov.

Pripomenula, že jeho diela boli naposledy vystavené pred 61 rokmi. Zástupca riaditeľa Múzea židovskej kultúry, Dr. Martin Korčok, sa hosťom prihovril v mene slovenskej partnerskej inštitúcie.

Spríevodné texty k výstave do slovenského jazyka preložila Magda Vadász.

Výstava vznikla v rámci projektu Korene tradícií, s podporou Medzinárodného vyšehradského fondu. Je súčasťou série podujatí s názvom Dni židovskej kultúry v Komárne, ktoré podporuje program Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v rámci Kultúry menšín 2008.

Výstava potrvá do 31. januára 2009.

Smutné správy

Podľa našich plánov mali byť v 150. čísle Spravodaja iba samé radostné správy. Bohužiaľ, naše predstavy prekazil sám život.

S hlbokým zármutkom oznamujeme, že vo veku 62 rokov nás navždy opustil pán **Peter Hanák**, jeden z posledných členov Židovskej náboženskej obce v Štúrove, dlhoročný čitateľ našich novín a spolu s rodinou pravidelný účastník podujatí organizovaných našou obcou. Na poslednej ceste, za hojnej účasti súvercov, priateľov a známych, sme ho na židovskom cintoríne v Nových Zámkoch odprevadili 29. októbra 2008. Bude odpočívať vedľa svojej dcéry Miriam, ktorá zosnula iba niekoľko dní pred ním a na večný odpočinok bola uložená 24. októbra t.r. Vďaka mimoriadnej a dlhotrvajúcej starostlivej opatere rodiny sa napriek celoživotnej ťažkej chorobe dožila 29 rokov.

Vo veku 85 rokov nás opustil pán **Róbert Markstein**, s ktorým sa jeho priatelia a známi na cintoríne v Nových Zámkoch rozlúčili 29. októbra 2008. Stratili sme v ňom jedného z čitateľov a podporovateľov nášho časopisu.

S hlbokým zármutkom sme obdržali správu, že pani **Irénke Mácziová**, bývalá riaditeľka komárňanského hotela Panoráma, zomrela po dlhotrvajúcej chorobe vo veku 59 rokov. Na jej poslednú cestu sme ju vyprevadili na komárňanský reformovaný cintorín. Počas jej pôsobenia zorganizovala ŽNO v Komárne v hoteli Panoráma množstvo úspešných programov, obedov a slávnostných večerí počas Chanuky, vzdelávacích konferencií a podobne. Jej nezabudnuteľný šólet a chuť mäsovej polievky s macesovými knedličkami ostanú navždy v našej pamäti. Neexistovala žiadosť, ktorú by sa pre nás nepokúsila splniť. Jej láskavosť a ochota veľkou mierou prispeli k úspechom našich programov.

Ing. Ladislav Navrátil, náš sympatizant, pravidelný čitateľ a podporovateľ, manžel tety Very Navrátilovej, zomrel vo veku 86 rokov.

Smútiacim rodinám vyjadrujeme našu úprimnú sústrasť a pamiatku zosnulých si navždy uchováme!

V mene redaktorov Spravodaja
András Paszternák

Na slovičko...

(Pokračovanie zo strany 3.)

Už viackrát tam uviedla svoju monodrámu na tému knihy Violy Kováčovej Čas barčesu herečka Eva Hlaváčová. Divadelné združenie LE MON tam takmer pravidelne uvádza divadelnú hru o kráľovnej Esther.

Synagóga slúži aj ako reprezentačný priestor pre rôzne slávnostné zhromaždenia mestského úradu. Potešilo ma, že som tam mohla urobiť aj ja malú výstavku svojich kresieb synagógy a nitrianskeho židovského cintorína. Programy v synagóge pripravuje Odbor kultúry MÚ v Nitre a v spolupráci s lektormi MKIS zabezpečuje aj jej prehliadky pre návštevníkov Nitry.

V septembri ste boli za svoju činnosť vyznamenaná cenou Kehila-Haver. Ako ste prijali toto ocenenie?

Ocenenie Kehila Haver, ktoré mi udelila ŽNO v Komárne, ma veľmi prekvapilo a prijala som ho s veľkým dojatím. Moje zásluhy o záchranu nitrianskej synagógy sú totiž nepatrné. Spočívajú skôr v šírke osvetového pôsobenia na verejnosť, na verejnú mienku obyvateľov Nitry. Snažila som sa presvedčiť, že existencia takého symbolu tolerancie medzi náboženstvami, akým je existencia synagógy v susedstve toľkých kresťanských kostolov, ktoré sú v Nitre, má úžasnú morálnu hodnotu. Stavia Nitru a jej obyvateľov na vysokú kultúrnu úroveň, na úroveň vyspelých a vzdelaných ľudí, pre ktorých je vzájomné spoznávanie a priateľské spolunažívanie rôznych náboženstiev samozrejmosťou. Ak sa mi to aspoň trochu podarilo, som veľmi rada.

Ďakujeme za rozhovor!

Na slovičko s PaedDr. Alenou Bugárovou, nositeľkou ocenenia Kehila Haver

Prezradte nám, prosím, niečo o sebe!

Narodila som sa v roku 1936 v Piešťanoch českým rodičom, ktorí v čase hospodárskej krízy prišli na Slovensko za prácou. Vyštudovala som a vydala sa v Bratislave. Ako výtvarná pedagogička som sa po celý pracovný život venovala výchove umením, najskôr ako učiteľka výtvarnej výchovy na základnej škole a záverečných 13 rokov ako lektorka v Slovenskej národnej galérii v Bratislave.

Žili ste niekoľko rokov v Nitre, teraz v Bratislave. Čím ste sa zaoberali?

V Nitre som prežila prvých desať rokov dôchodkového veku, od roku 1991 do roku 2001. Prestahovali sme sa tam s manželom, tiež už dôchodcom, z rodinných dôvodov: žil tam náš mladší syn s rodinou a chceli sme pomôcť s malými vnukmi. Súčasne bolo treba postarať sa o mojich rodičov, vtedy vyše 85-ročných. Neskôr sa syn s rodinou odsťahoval za prácou do Čiech, moji rodičia zomreli a my sme sa vrátili do Bratislavy.

Boli ste jedno z iniciátoriek obnovy synagógy v Nitre. Čo vás k tomu viedlo? Ako prebehla celá vec od počiatkových plánov až po realizáciu?

Hneď pri prvých prechádzkach Nitrou som si všimla budovu krásnej synagógy v centre mesta. Ako som povedala pri udelení ceny Kehila Haver: vo svojom živote som videla už príliš veľa zručených synagóg. Doteraz si pamätám dve v Piešťanoch, ktoré sú už dávno zničené, i veľkú bratislavskú synagógu, ktorá stála ako symbol tolerance v tesnom susedstve katolíckeho Dómu sv. Martina a tiež už neexistuje. Preto som - hoci vtedy opustenú a zanedbanú - synagógu v Nitre pochopila ako výzvu, že treba dačo urobiť, aby sa zachovala. Vníkala som ju nielen ako krásne architektonické dielo, ale aj ako symbol toho, že Židia boli od začiatku 10. storočia stálo a tvorivou skupinou obyvateľov Nity. Vybudovali tam nielen ďalšie dve synagógy, ale aj školy a v 19. a 20. storočí aj veľa priemyselných podnikov, obchodov a investovali aj do kultúry. Z toho všetkého dodnes ostala iba synagóga v strede mesta a veľký krásny cintorín - priam symboly dobrého spoločenstva Židov s kresťanskou - katolíckou, evanjelickou i reformovanou - väčšinou obyvateľstvom. Ako nová obyvateľka Nity som sa začala zaujímať, komu budova patrí, a tak som sa zoznámila so zodpovednými pracovníkmi Mestského úradu v Nitre i predstaviteľmi Židovskej náboženskej obce v Nitre, najmä s pánom Martinom Rujderom, vtedy predsedom ŽNO a Viliamom Nisterenkom, vtedy správcou cintorína.

Všetci ma uisťovali, že mesto Nitra, do majetku ktorého budova synagógy prešla začiatkom 90. rokov 20. storočia, plánuje objekt zrekonštruovať. Mal by slúžiť ako koncertná, divadelná a výstavná sieň, no bráni tomu nedostatok potrebných financií. Bolo jasné, že treba zainteresovať čím viacej obyvateľov Nity, aby pôsobili na mestské zastupiteľstvo, aby sa synagóga zachránila čím skôr. Už vtedy ju začali vykrádať a devastovali ju aj bezdomovci, nik ju nestrážil...No záujem o niečo môže mať iba človek, ktorý o danej veci dačo vie. Bolo treba ľudí zoznámiť so židovskou históriou, kultúrou a životom Židov v Nitre.

Organizovali ste aj ďalšie programy v záujme spoznávania sa ľudí rôzneho vierovyznania. O aké akcie išlo?

Práve v tých rokoch vznikla Spoločnosť kresťanov a Židov na Slovensku. V roku

1995 vrcholila v Bratislave jej činnosť, bol vyhlásený celosvetový Rok tolerance. Ako členka SKŽS som sa začala obracať na viaceré inštitúcie a organizácie s prosbou o spoluprácu pri organizovaní rôznych podujatí. O vec mohli mať záujem najmä študenti Univerzity Konštantína Filozofa (UKF), budúci kňazi v Seminári sv. Gorazda, veriaci katolíci i evanjelici, ale aj Kultúrne komisia MZ v Nitre. Súčasne som sa obrátila listami s prosbou o podporu zámeru obnovy synagógy na vedúcich predstaviteľov Nity i vlády SR. Všade som sa stretla s kladnou odozvou. Rektor UKF napríklad súhlasil, aby študentský Filmový klub pri UKF usporiadal projekcie filmov s tematikou tolerance (Námestie sv. Alžbety, Obchod na korze a i.) Po premietaní bola beseda, na ktorej na otázky prítomných odpovedali (zadarmo a ochotne!) profesori z UKF, ale pri všetkých boli aj zástupcovia ŽNO, evanjelický farár Ondrej Prostredník, ba aj katolícky farár. Jednu z prvých verejných besied usporiadala Mestská knižnica, kde Jaroslav Franek zoznámil početné publikum so základmi judaizmu. V spolupráci s kníhkupectvom Pod Vříškom v Nitre sme zorganizovali besedu s Violou Kováčovou, autorkou knihy Čas barchesu, s Katarínou Potokovou zas besedu o sviatku Pesach pre poslucháčov kňazského se-

minára. V spolupráci s Klubom priateľov svetových filozofií a náboženstiev, ktorý vtedy pracoval pri Osvetovej besede, sme pripravili besedu s bratislavským rabinom Baruchom Myersom a viacero prednášok predstaviteľov bratislavskej ŽNO. Autor televíznych dokumentov o judaizme, Dr. Peter Salner, venoval ich kópie do fondu Mestskej knižnice v Nitre. Pani Dagmar Newmanová pomohla zorganizovať koncert sefardských piesní pražských umelcov Vladimíra Mertu a Jany Lewitovej, a to vo františkánskej kostole, vďaka ústretovosti farára Ferka Kapustňáka. Veľkú návštevnosť mala aj prehliadka historicky cenného nitrianskeho židovského cintorína. Pre potreby Mestského informačného strediska (MKIS) som vypracovala obsahy materiálu o histórii Židov v Nitre. Služí tiež ako podklad pre lektorované prehliadky synagógy a mesta. Všetku dokumentáciu o týchto podujatiach a aktivitách som venovala Múzeu židovskej kultúry Slovenského národného múzea (MŽK SNM) v Bratislave.

Dostali sa tieto informácie aj do médií?

O podujatiach som písala do miestnej tlače, a tak sa o záchranu synagógy začala intenzívnejšie zaujímať verejnosť a poslanci MZ začali odsúhlasovať do mestského rozpočtu každý rok nejakú sumu na najnutnejšie záchranné práce: zabezpečenie okien a dverí, vyčistenie...V tom čase vykonala neoceniteľnú prácu Eva Hlaváčová, herečka Divadla Andreja Bagara v Nitre. Ako dlhoročná poslankyňa mestského zastupiteľstva dokázala vo svojich interpeláciách presvedčiť zodpovedných pracovníkov o potrebe sústredených prác na záchranu synagógy. Mesto dostalo i viacero finančných príspevkov od zahraničných partnerov, ktorí sledovali postup prác na plánoch a realizáciu pamiatkovej obnovy.

Dobrý výsledok mal aj môj návrh pre Ministerstvo kultúry SR (MK SR), aby v synagóge vznikla pobočka MŽK SNM. Riaditeľ MŽK, prof. Pavol Mešťan, presadil umiestnenie expozície Pamätníka holocaustu na Slovensku do priestoru emporie synagógy a získal na to prostriedky z MK SR. Tak až po našom odchode z Nity v r. 2001 boli práce úspešne ukončené.

Dnes je nitrianska synagóga dôstojný stánok kultúry...

Áno, od roku 2003 slúži nielen ako výstavná sieň pre rôzne výtvarné výstavy (je tam napr. stála expozícia grafičiek izraelského umelca Shragu Weila, nitrianskeho rodáka), ale aj ako koncertná a divadelná sála.

(Pokračovanie na strane 4.)

Jubileum Ing. Antona Pasternáka

Dňa 29. novembra 2008 oslávi Ing. Anton Pasternák, predseda ŽNO v Komárne, svoje 60. narodeniny. Pri príležitosti významného životného jubilea mu srdečne gratulujeme a prajeme veľa zdravia. Bis 120!

Výročie Krišťaľovej noci

Deviateho novembra uplynulo sedemdesiat rokov od Krišťaľovej noci, protižidovského pogromu v Nemecku. Židovská náboženská obec v Komárne sa pri tejto príležitosti pripojila k viacerým medzinárodným židovským organizáciám a k iniciatíve agentúry Sochnut, podľa ktorej má byť v tento deň rozsvietená každá synagóga, a to o 20:00 hodine izraelského času (podľa miestneho času o 19:00 hodine).

Správy o cintoríne

- ✧ Od novembra prevzala starostlivosť o cintorín komárňanská firma Boldi. Dúfame, že onedlho budú viditeľné zmeny.
- ✧ Už dávnejšie sa zrútilo a zničilo 15 metrov oplotenie cintorína. Jeho výmena by sa mala uskutočniť v novembri.
- ✧ Cintorín možno navštíviť každý deň okrem soboty, a to od východu do západu slnka.

Správy sekretariátu ŽNO

- ✧ Sekretariát ŽNO bude bez prerušenia fungovať aj počas rekonštrukcie Menházu (tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk), stránkové dni sú v pondelok v čase od 15:00 – 17:00 hodiny a vo štvrtok v čase od 10:00 – 12:00 hodiny.
- ✧ Mikromúzeum Ármina Schnitzera možno takisto navštevovať, synagóga a sála Zoltána Wallensteina budú v novembri a decembri zatvorené!

Žiadame Vašu podporu

Zmena ČÍSLA ÚČTU!

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Účty sú v Sk aj v devízach!

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ Spravodaj, Židovskú náboženskú obec v Komárne a klub Shalom podporili: Martin Rujder (Nitra), Jelizaveta Milesova (Komárno), Ilona Schwartz (Gárdony), ŽNO Győr, Jenőné Eisler (Budapešť), Ing. J.D (Bratislava) a darcovia, ktorí si priali ostať v anonymite. Ďakujeme!

✧ Hudobné kolégium Národného kultúrneho programu (Nemzeti Kulturális Alap (Budapešť) podporilo v priebehu mesiaca októbra koncert salónneho orchestra G. Meirovej, organizovaný v rámci Európskeho dňa židovskej kultúry.

✧ Komárňanská židovská náboženská obec začala s prípravami v súvislosti so zavedením eura na Slovensku. Začiatkom novembra sme objednali nové pokladničné doklady a poštové šeky, ktoré budeme používať od januára 2009.

✧ Združenie maďarských židovských náboženských obcí vydalo pri príležitosti vysokých sviatkov reprint piatich kníh Mojžišových. Jeden exemplár sa nachádza v malej knižnici synagógy ŽNO.

✧ István Bakonyi z Budapešti nás upozornil na opustený židovský cintorín v obci Nógrád. Touto cestou mu ďakujeme, informáciu sme postúpili kompetentným osobám.

SPRAVODAJ ^{יהב}

150 – Všetko najlepšie k narodeninám!

Vážený čitateľ, držíš v ruke sviatočné číslo Spravodaja. Novembrové vydanie je v poradí stopäťdesiate! Náš časopis vychádza pravidelne mesačne už dvanásť rokov a tento raz už po tretíkrát vo farbe. Je to dôležité jubileum v našom živote a uskutočňuje sa iba vďaka pomoci mnohých dobrovoľníkov.

Ďakujeme všetkým, pre ktorých je Spravodaj náboženskej obce v Komárne dôležitý! Veríme, že Vaše nadšenie ostane aj naďalej nezlomné, a tak bude vychádzanie našich novín na dlhú dobu zabezpečené. K úspechu je, samozrejme, nevyhnutná spätná väzba čitateľov, ich priebežný záujem a pod-

pora. Veríme, že židovská obec v Komárne aj v celom regióne má budúcnosť, pracujeme na tom a pre to. Aj naďalej rátame s každým z Vás, našich vážených čitateľov! Tešíme sa na Vaše listy, názory a postrehy.

Redaktori Spravodaja

Začatie rekonštrukcie Menházu

borníci vykonávajú tzv. injekťazou. Bolo nutné odstrániť aj starú opadávajúcu omietku v synagóge, v sále Zoltána Wallensteina a na chodbe. Najväčšou položkou v rámci rekonštrukcie je výmena všetkých okien budovy za nové drevené, rovnakej farby a tvaru. Spomedzi všetkých ponúk vybralo vedenie ŽNO tú najvhodnejšiu.

Z tohtoročného rámca by sme chceli dať vymeniť podlahu v sále Zoltána Wallensteina a vymaľovať zrekonštruované miestnosti. Na budúci rok (v závislosti od zdrojov) nám ostáva čistenie a maľovanie fasády, respektíve výmena schodišťa a obnovenie podlahy na chodbe.

O priebehu rekonštrukcie môžete pravidelne čítať v našom časopise. Rekonštrukcia sa uskutočňuje s podporou Rady Slovenskej vlády pre odškodnenie, The Rothschild Foundation Europe a Samosprávy mesta Komáromu.

V prvý novembrový týždeň sa začala ďalšia etapa rekonštrukcie Menházu. Izolácia synagógy a budovy zo strany Štúrovej ulice je náročný úkon, ktorý od-

Schôdza vedenia

Vedenie ŽNO v Komárne sa na svojej pravidelnej schôdzi zišlo 7. novembra. Privítali sme medzi nami MUDr. Danielu Hanzlíkovú, ktorá sa odteraz bude zúčastňovať na práci tohto orgánu. Ing Anton Pasternák, predseda ŽNO, informoval prítomných o stave rekonštrukcie Menházu, resp. o finančných zdrojoch, ktoré sú k dispozícii. Zoltán Kollár predložil správu o zmluve súvisiacej s prevádzkou cintorína, ktorú vyhotovil Dr. Vojtech Novák.

Na schôdzi sa zúčastnil aj Miroslav Rehtoris, generálny riaditeľ spoločnosti SMM Slovakia, spol. s r.o., ktorý informoval o situácii súvisiacej s reklamnými tabuľkami vedľa cintorína. Vedenie rozhodlo o úradnej registrácii Malej knižnice Bélu Spitzera, ktorá bude onedlho započatá na Ministerstve kultúry SR.

Vedúca kancelárie Judita Haasová informovala o kategorizácii knižnice, ktorú vykonáva spolu s našou dobrovoľníčkou, Gizellou Zsokovou. Tamás Paszternák záverom informoval o pripravovaných programoch. Prerokoval sa aj zlý stav dvora obytného domu na Ulici Eötvösa číslo 9. Vedenie Židovskej náboženskej obce v Komárne považuje jeho čo najskoršiu úpravu zo strany nájomníkov za veľmi dôležitú.

PT

Chanuka

Chanukové posedenie Židovskej náboženskej obce v Komárne sa bude konať v nedeľu, **21. decembra 2008 o 14:00 hodine**. Podrobnosti nájdete v decembrovom vydaní nášho časopisu.